ДО ЧЛЕНОВЕТЕ НА НАУЧНОТО

ЖУРИ ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА

ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

НА КИРИЛ СТАЙКОВ ПЕТРОВ

Докторант в задочна форма на обучение

Р Е Ц Е Н З И Я

от

Проф. д-р Поля Голева – научен ръководител

Уважеми членове на научното жури,

Дисертацията „Оспорване на преобразуването на търговски дружества“ на задочния докторант Кирил Петров е в обем на 287 страници, с 340 бележки под линия и 80 литературни източници. Текстът е разпределен в увод, три глави, заключение и библиография.

Анализ на дисертацията и научните приноси

В структурно отношение работата е представена много добре. Текстовете са разпределени в глави, главите – в параграфи, а параграфите – в точки и подточки. Структурата е логически обоснована. Последователно се разглеждат общите въпроси на оспорването на преобразуването – исторически и сравнителноправен преглед. Понятие и класификация на основанията за оспорване на преобразуването (глава първа). Подробно и детайлно са анализирани отделните основания за оспорване на преобразуването чрез вливане, сливане, отделяне и разделяне (глава втора). В самостоятелна глава са обособени основанията за

оспорване на преобразуването чрез промяна на правната форма и при презграничните преобразувания (глава трета). Накрая авторът представя нова глава, в която третира процесуалните аспекти на оспорването на преобразуването (глава четвърта). В нея се проследява цялото производство по оспорване на преобразуването.

Стилът на докторанта е добър. Изреченията са точни, гладки и логични. Работата е написана на правилен юридически език.

Темата е дисертабелна и това обстоятелство се обуславя от липсата на обстойни и подробни изследвания на проблема за оспорването на преобразуването на търговски дружества в нашата доктрина; от въвеждането на съвременна и унифицирана в държавите членки правна уредба на преобразуването на търговски дружества, която у нас беше имплементирана с мащабно изменение и допълнение на Търговския закон през 2003 г.; от правната и социална значимост на правната защита на съдружници и акционери при преобразуването на търговски дружества. Следва да се отчете като положителен научен факт и точния избор на тази тема – докторантът разумно се ограничава само до един от правните способи за защита на членовете на търговски дружества, без неговото изследване да се разпростира върху обширната тема за защитата на тази категория лица в производството по преобразуване на търговски дружества. Затова смятам, че един от приносите на докторанта е точният избор и оформяне на адекватно заглавие на неговата дисертация.

Принос е самото разработване на избраната от него тема. Той е вникнал надълбоко в проблематиката й, разгледал е подробно всички страни на нейната правна уредба, направил е теоретични обобщения, допринесъл е за усъвършенстването на действащата правна уредба, поставил е на разглеждане нови понятия на дружественото право или е представил вече известни понятия и институти в нова светлина.

Голямото теоретично и практическо значение на дисертационната тема се проявява в модерността на оспорването на преобразуването на търговски дружества, което е правно средство за предотвратяване на възможността за вписване на порочно преобразуване. Новото в оспорването на преобразуването е неговата превантивна функция – то е превенция срещу вписването на порочни актове, нещо, което има несъмнено изключително голямо значение в правната защита на

съдружници и акционери. Правилно авторът подчертава на с. 5 от автореферата си, че „правната защита на съдружници и акционери **преди** (к. мой) вписването на преобразуването е препоръчителният способ за атакуване на процедурата по преобразуване и има потенциала за по-широко практическо приложение в бъдеще“.

Съвременното звучене на темата се подсилва и от присъствието в разглежданата сфера на редица директиви на Европейския парламент и на Съвета, отнасящи се до сливания, вливания, разделяне и отделяне в рамките на Европейския съюз, кодифицирани в Директива (ЕС) 2017/1132. Тук имам предвид Трета директива от 9.10.1978 г. (78/855/ЕИО) относно сливанията на акционерни дружества и Шеста директива от 17.12.1982 г. (82/891/ЕИО) относно разделянето на акционерни дружества.

Би следвало да отбележим богатството на научни методи на изследване, които използва авторът в своята дисертация. Г-н Петров съчетава метода на нормативния анализ с индуктивния и дедуктивния метод, историческия със сравнителноправния, изследва института на оспорване на преобразуването като интердисциплинарен институт, съчетаващ материалноправни с процесуалноправни елементи. Принос на труда е цялостното разглеждане на всички материално- и процесуалноправни въпроси, които се преплитат в правната уредба. Би следвало да се признае умението на автора с еднаква вещина да обсъжда и анализира както материалните предоставки, правната същност на субективни права, договори и решения като понятия на търговското право, така и процесуалните аспекти на дисертационната тема. Той въвлича и умело използва в своя анализ понятия и институти на търговското, облигационното, международното частно право, на гражданския процес. С това авторът още един път доказва, че в днешното сложно общество знанията само в една правна дисциплина не са достатъчни и юристът трябва да притежава знания във всички сфери на правото и специално в частното право, в което се ограничава изследването на докторанта. Прави впечатление умелото съчетаване на отделните методи на научно изследване, което позволява темата да бъде разгледана от всички ъгли на научното познание, в дълбочина и в широта. Пълнотата на изследването, смелото сравнение на нови понятия с вече разработените понятия на класическата правна наука е едно от постиженията на труда.

Специално внимание бих отделила на обобщенията, които авторът прави на с. 48-49 относно правната уредба на основанията за оспорване на преобразуването – изчерпателност, изключителност, императивност, иновативност на българската правна уредба, доколкото в сравнителноправен аспект липсва идентична правна уредба.

От голямо значение е обстоятелството, че в дисертацията е съобразено правото на ЕС и неговото влияние върху националното законодателство. Авторът е проследил транспонирането на директивите в тяхната част, посветена на защитата на съдружници и акционери. За пълнота изследването му обхваща и другите държави членки и проследява пътя на възприемане на препоръките на европейските правила в тях. Ценен е сравнителноправният анализ, който докторантът е направил в много от държавите членки и изводите от този анализ – не във всички държави е уредена пълноценна защита, различието в използваната терминология, липсата в някои държави на оспорване, предхождащо вписването на преобразуването, липса на синхронизация на подходите на националните законодатели в защитата на съдружнижи и акционери при преобразуването.

Втората глава е посветена на основанията за оспорване на преобразуването чрез вливане, сливане, разделяне и отделяне.

Тази глава е най-богата на теоретични конструкции и научни приноси.

За първи път са разгледани отделно и пълноценно основанията за оспорване на преобразуването и е направено разграничение между тях. Внимание заслужава и осветляването на правната същност на решението за преобразуване като комплекс от отделни решения, всяко от които се отнася до всеки един въпрос, касаещ преобразуването. Всички тези отделни решения обаче са взаимносвързани и са подчинени на една обща цел – осъществяване на процедурата по преобразуване. Принос представлява и анализът на автора на основанията за унищожаемост на договора за преобразуване и изводът му за възможността преобразуването да се оспорва поради унищожаемост в крайно ограничени случаи, както и за заключението му терминът „недействителност“ да бъде заменен с термина „нищожен“ и като основание за оспорване на преобразуването да остане само нищожността на договора или плана за преобразуване.

Интерес предизвиква определянето на правната същност на правото на оспорване на преобразуването – с. 50 и сл. Авторът разглежда най-напред материалното право на оспорване на преобразуването и го дефинира като субективно право, правно призната възможност на всеки съдружник или акционер от участващите в преобразуване дружества, както и на самите дружества да оспорят процедурата на преобразуване при наличие на предвиден в закона порок в процедурата. Доколкото процедурата има частноправен характер, а не е нито съдебна, нито административна, правилно субективното право на оспорване има материалноправен характер. Но по-нататъшните разсъждения на докторанта излизат извън дихотомията на субективните права в частното право. Той предпочита да характеризира правото като притезателно – право, адресирано до участващото в преобразуването дружество да ИЗИСКВА (к. мой) от задълженото лице да извърши процедурата съобразно законоустановените правила - с. 51. Смятам, че конструкцията с облигационно правоотношение между съдружника или акционера (носител на правото) и търговското дружество, нарушаващо закона (носител на задължението да спазва закона) не е убедителна и е смущаваща. Тук не става въпрос за някакво ново, специфично и присъщо само на преобразуването отношение и задължение за спазване на закона. Всеки в крайна сметка, вкл. и съдружникът и акционерът, т.е. притежателят на субективното право на оспорване на преобразуването, има такова задължение, което произтича не от преобразуването, а от принципите на правовата държава. Освен това, ако приемем, че е притезателно право, трябва да има уредена процедура за извънсъдебно упражняване на това право – искане, отправено до дружеството, което нарушава закона, да отстрани допуснатия порок. Няма обаче такава възможност. Това право прилича на правото на всеки съдружник или акционер да иска отмяна на решение на общото събрание, уредено в чл. 74 ТЗ, което безспорно в съдебната практика се определя като преобразуващо. Разбира се, двете права са различни. И тук има празнота, недостатъчно проучване на субективното право, за което говори докторантът. Дали наистина то е притезателно, дали е потестативно или е някакъв друг вид субективно право? Поставям го като въпрос пред докторанта и очаквам устно по време на публичната защита да вземе отношение по поставения въпрос.

Критични бележки и въпроси към докторанта

С горепосочения въпрос бих искала да поставя началото на бележките си по дисертацията, на които, бих се радвала, ако докторантът отговори в своята защита.

Основната ми обща бележка се отнася до дискрептивния характер на дисертационния труд. Авторът върви по текстовете на закона, които са много подробни и обстоятелствени, извежда анализа си от буквата на закона, което придава известен описателен вид на съчинението. В известна степен работата прилича на коментар на действащата и подробно описана в ТЗ уредба на оспорването на преобразуването. Проследяването на процедурата на оспорване и плътното следване на законовите текстове е попречило на докторанта да извлече основните проблеми и принципни постановки на правния режим на оспорването и да разгледа в дълбичина неговата философия, което щеше да му позволи да стигне до нов, неизвестен и несподелен досега в теорията научен резултат. Този резултат щеше да се постигне, ако структурата на труда не следваше текстовете на закона, а беше създадена по теми – напр. темата за правната същност на правото на оспорване и неговото изследване в чуждата и в европейската литература, в съдебната практика, доколкото има такава; темата за носителите на това право. Те трябва да се разгледат в началото в материалноправната част на дисертацията, а не при процесуалните въпроси. Основанията за недействителност на преобразуването следваше да се групират по общ признак и разграничителен критерий в отделни глави, а да не се описват според номерацията на закона. Правилно в увода се отбелязва, че „използването на дедуктивния метод позволява съобразно общата категория на средствата за защита на съдружници и акционери в търговските дружества и понятието за преобразуване на търговските дружества да се проследят конкретните средства за защита на съдружници и акционери при преобразуването на търговските дружества и да се дефинира понятието “оспорване на преобразуването”. Според мен това е най – важният метод, но за съжаление след като докторантът ги е разгледал не е стигнал или по-точно не е формулирал обобщения и абстракции, липсват констатации, изводи за общите положения. До този извод стигнах след като прочетох дисертацията и отново се върнах на увода.

В цялото сравнителноправно изложение има повторения – от една страна се представят правните уредби във всички страни, а от друга страна при обобщението отново има връщане към описателната информация. Сравнителноправното изследване е много важно и добро, но за да има ефект е нужно материалът да се обобщи по критерии или по теми.

С. 49 - Много е рано да се определя правната същност на субективното право на преобразуване. Още не са разгледани отделните права, които признава законът и не може да се прави генерално обобщение. Според мен трябва да се използва дедуктивният подход – първо да се разгледат отделните права, а след това да се определя тяхната правна характеристика и да се прави генералният извод, дали има някакво всеобщо право на оспорване на преобразуването.

Специфичното при дисертациите на юристи е наличието на нормативен материал. Придържането към него безусловно е задължително при юриспруденцията, но може да попречи на творческата мисъл в науката. Не казвам че трябва да се игнорира текстът на закона, но все пак трябва да се изследва емпиричният материал. Такъв се съдържа в практиката – търговската и съдебната. Втората може би липсва, а първата е невъзможна без втората. Липсата на материал за изследване е принудила докторанта да се ограничи само с текстовете на закона, които при това са много обстоятелствени. За да се избегне дискрептивният (описателният) подход може би следваше да се разчупи методът на нормативния анализ и да се приложи друг подход – тематичния. Да се обособят от законовите разпоредби основните теми, които се съдържат в тях и те да бъдат развити.

Освен по проблеми, научното съчинение се прави чрез съчетаването на различни въпроси, чрез преплитане на правната уредба на отделни страни на изследваната материя – най-добре е да се поставят на решаване въпроси, които нямат изрично решение в нормативната уредба. Разбира се, важно е да се отчете обстоятелството, че авторът е бил лишен от богатството на съдебната практика, която обикновено поражда въпросите, незабелязани и непредвидени от законодателя. Силата на научното мислене е да се открият пропуските в правната уредба или да се решават предполагаеми, възможни казуси, които биха възникнали при различно стечение на обстоятелствата.

Трудно бих се съгласила с предложението на с. 96, че де леге ференда чл. 262Ктз трябва ДА СЕ ИЗКЛЮЧИ ОТ ОСНОВАНИЯТА ЗА ОСПОРВАНЕ НА ПРЕОБРАЗУВАНЕТО, както и със становището на докторанта, че непубликуването на плана/договора за преобразуване и/или доклада на управителния орган не би следвало да е основание за оспорване на преобразуването, ако след това са изпълнени изискванията на чл. 262н ТЗ, както и изложените от него съображения.

Според мен, макар третите лица да нямат право на оспорване на преобразуването, те трябва да знаят за него и да съобразят дейността си и връзките с участниците в преобразуването. Някое от легитимираните лица може да има интерес от това, третите лица да узнаят за преобразуването и да вземат мерки. Не е изключено третото лице да е свързано със съдружника. Според мен посоченото в закона основание трябва да остане и да се обезпечи осветляването на преобразуването на търговските дружества, защото те участват в търговския оборот.“

Публикации:

Докторантът има три публикации в правни научни издания –„Сборник с доклади от 9-та национална конференция на докторантите в областта на правните науку 2019, с. 35-46; в „Търговско право 2018, бр. 4, с. 49-65, в „Научни трудове на ИДП“ 2014, т. 10, с. 313-324.

Заключение:

В заключение смятам, че дисертационният труд „Оспорване на преобразуването на търговски дружества“ отговаря на условията по чл. 5а, ал. 3 от Закона за развитие на академичния състав в Република България. Той съдържа научни или научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Дисертационният труд показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната специалност и способности за самостоятелни научни изследвания. Затова убедено препоръчавам научното жури да вземе решение за присъждане на Кирил Стайков Петров образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование:ш.3. Социални, стопански и правни науки, в професионално направление ш.3.6.Право, докторска програма „гражданско и семейно право“.

6.Януари 2022 г. Подпис: